

רנב בבא בתרא דף עז עמוד א תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש)

33 שלדעת תנא קמא צריך שימשוך הספינה מלא קומתה, וכדעת
34 שמואל, ולדעת רבי נתן די במשיכה כל שזיחא, וכדעת רב.
35 הגמרא דוחה, ומבאר את שאין הכרח מדברי הברייתא לומר
36 שנחלקו רבי נתן ורבנן אף בספינה. דוחה הגמרא: לא – אין הכרח
37 לומר כן, אלא יש לומר דכולי עלמא – בין רבי נתן בין רבנן, אי
38 קרב אי בשמואל – סוברים או כדעת רב או כדעת שמואל,
39 בשיעור המשיכה הנצרכת לקנין, ובספינה כולי עלמא לא פליגי –
40 ואכן לא נחלקו כלל רבי נתן ורבנן באופן קנין הספינה, וכי פליגי,
41 באותיות – ולא נחלקו רבי נתן ורבנן אלא באופן קניית השטר חוב,
42 האם די במסירה או שצריך אף שטר. והכי קאמר ליה רבי נתן
43 לתנא קמא – וכך הוא ביאור דברי רבי נתן, שמשיב לתנא קמא,
44 בספינה, ודאי מודינא לך – באופן קניית הספינה אף דעתי כדעתך,
45 שדי במשיכה, אך באותיות, אי איכא שטר אין, אי לא – בקנין
46 שטר חוב, לדעתי אין הוא קונה במסירה בלבד, אלא בצירוף
47 שכותב לו שטר עליו.
48 הגמרא מביאה שאף רבי וחכמים נחלקו באופן קניית השטר:
49 ובפלוגתא דהני תנאי – ובמחלוקתם של תנאים אלו המובאים
50 בברייתא להלן, נחלקו רבי נתן ורבנן, דתנאי בברייתא, אותיות
51 נקנות במסירה – על ידי מסירת המוכר ללוקח, דברי רבי. והכמים
52 אומרים, בין כתב שטר מכירה על השטר חוב ונתן לו את שטר
53 המכירה, ולא מסר המוכר ללוקח בידו את השטר חוב, בין מסר
54 ולא כתב, לא קנה הלוקח את השטר חוב, עד שייכתוב לו המוכר
55 שטר מכירה וימסרה לו, וימסור לו השטר חוב. הרי שחכמים
56 דרבי, היינו רבי נתן הסובר שצריך מסירה וכתובה, ותנא קמא
57 דרבי נתן, היינו רבי הסובר שדי במסירה.
58 תמחה הגמרא: כמא אוקימתא, כרבי – הרי העמדת את תנא קמא
59 דרבי נתן הסובר שאותיות נקנות במסירה בלבד, כרבי, והרי אם כן
60 קשה שספינה נמי תיגני במסירה – שאף את הספינה יוכל הקונה
61 לקנות על ידי מסירה, ומפני מה אמר תנא קמא 'ספינה במשיכה'
62 דווקא, דתנאי – ששינוי בברייתא, ספינה נקנית במשיכה – על ידי
63 שאחז הלוקח בחבל שהספינה קשורה בו במצות המוכר, בלא
64 להזיזה, דברי רבי. והכמים אומרים, לא קנה

1 ובשטר – הרי הם נקנים ללוקח בקנין משיכה ושטר, שכותב לו
2 המוכר שטר מכירה או מתנה על הספינה, וכן על השטר חוב
3 שנתן לו.
4 הגמרא מקדימה ומבררת את פשט דברי הברייתא. מקשה הגמרא:
5 אותיות, מאן דבר שפיהו – וכי מי הזכיר בדבריו את אופן קניית
6 השטר חוב, שבא רבי נתן לחלוק עליו בזה. כלומר, הרי מתוך
7 דברי רבי נתן שבא לחלוק על דעת תנא קמא באופן מעשה הקנין
8 הנצרך לקניית שטרות, משמע שאף בדברי תנא קמא נתבאר אופן
9 קניית השטר, והרי לא מצינו זאת בדבריו.
10 מתרצת הגמרא: תסורי מסיכה, והכי קתני – דברי ברייתא אלו
11 חסרים, וכך יש לשנות בה, ספינה נקנית במשיכה, ואותיות
12 במסירה דווקא, ששטר אינו נקנה במשיכה, אלא על ידי מסירת
13 המוכר ללוקח. רבי נתן אומר, ספינה ואותיות נקנות במשיכה
14 ובשטר, והיינו שלדעת תנא קמא די במשיכה בלבד לקניית ספינה,
15 ומסירה לשטר, ולדעת רבי נתן צריך משיכה ושטר על מנת
16 לקנותם.
17 הגמרא ממשיכה ומבררת את דברי הברייתא. שואלת הגמרא:
18 מפני מה סובר רבי נתן שצריך משיכה ושטר לקנין הספינה, וכי
19 שטר לספינה למה לי, מלמלי היא – מפני מה צריך שטר לקניית
20 ספינה, וכי במה שונה היא משאר המטלטלים שנקנים במשיכה
21 בלבד.
22 הגמרא מותקנת את דברי רבי נתן שבברייתא באופן אחר: אלא לאו
23 הכי קתני בברייתא, ספינה נקנית במשיכה, ואותיות במסירה. רבי
24 נתן אומר, ספינה במשיכה בלבד, כדן שאר מטלטלים, ואותיות
25 בשטר, כלומר לקניית אותיות אין די במסירה בלבד, אלא צריך
26 אף שטר עם המסירה.
27 הגמרא מסיימת לבאר את מחלוקת רבי נתן ורבנן, וסבורה לומר
28 שמחלוקתם היא במחלוקת רב ושמואל. מבררת הגמרא: מאחר
29 שנתבאר בדעת רבי נתן שספינה נקנית במשיכה, אם כן היינו תנא
30 קמא – הרי אף דעת תנא קמא כך היא, שספינה נקנית במשיכה,
31 ובמה נחלק על תנא קמא לגבי ספינה. אלא דרב ושמואל איכא
32 ביניהו – אלא ודאי יש לומר שנחלקו בנידון של רב ושמואל,

אגרות קודש

ב"ה, י"א ניסן ה'תשל"ג
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"נ צנמ"ס חו"ב כ'
מו"הר מרדכי שי'

שלום וברכה!

... להערת כת"ר בהליקוט לפי כי תשא דכיון דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא עבר אהרן
איסור ע"ז בזהב העגל שלא קנאו - דאינו כי גם קודם שנעשה פסל ואפילו בתחלת העשי עובר על לא
תעשה לך פסל כמבואר ברמב"ם וכי' -

הנה מעשה העגל הרי הי' קודם לימוד התושבע"פ דעשה"ד לבניי, ונתחייבו רק בהמפורש
בעשה"ד (1 עשית 2) פסל. ואפילו את"ל שלמדו מקודם וקיימו תי' פרקי דע"ז דאברהם אבינו דאולוף
ליעקב (זח"ב רהע, סע"ב) - קיום חומרא זו מד"ע לא דחי פקו"נ דאהרן [לאחרי שראה הריגת חור
(הובא בפרש"י)].

משא"כ זה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וכמה מהשקו"ט שבהליקוט - ששברא הם
(ולחעיר מתוס' שבועות כב, סע"ב) צריך שיתאימו גם קודם לימוד התושבע"פ. ולכן באו בהליקוט.

המשך בעמוד רנה

בבא בתרא דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רנה

בְּעֵלִים הִיא – ואם עומדת הבהמה ברשות המוכר, לֹא קֵנָה, עַד
שִׁישְׁבוֹר אֶת מְקוֹמָהּ, וְיִקְנֶה בְּקִנְיָן חֹצֵר. ואם כן, שדעת רבי שאף במסירה
בלבד קנה את הספינה, מפני מה אומר תנא קמא דרבי נתן שצריך
למשוך הספינה.
הגמרא מחלקת שאף לדעת רבי אין מסירה מועילה בכל מקום.
מתרצת הגמרא: לֹא קָנִיא, שיש לחלק שְׂבָאן בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים, כָּאֵן
בְּסִימָטָא – דברי רבי אינם אמורים אלא בספינה העומדת
בשלולית מים שברשות הרבים, שכיון שאין שייך לקנות שם
במשיכה, שאין משיכה קונה אלא אם מושך לרשות המיוחדת לו,
משום כן הרי הוא קונה שם במסירה בלבד. ומה שאין כן בברייתא
לעיל (ע"א) שנחלק על רבי נתן, מדובר בספינה העומדת בסימטא,
דהיינו מבואות קטנים הפתוחים לרשות הרבים, ששם מועילה
משיכה, שכיון שמקום זה מיועד לכל אדם לשבת שם, ומאריך
גיסא אין הרבים מצויים שם אלא בשעה שיש דוחק ברשות
הרבים ונכנסים לשם, לכך נחשב מקום זה כברשות העומד שם
לקנות במשיכה לאותו מקום. ומאחר ויכולים לקנות שם במשיכה
אין דרך בני אדם להקנות שם במסירה בלבד, לכך אינו קונה שם
אלא אם כן משך.
שואלת הגמרא: כָּמֵא אִיקְמָתָא לְהָא בְּתִרְיָתָא, בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים –
איך העמדת את הברייתא השניה, בשעומדת הספינה ברשות
הרבים, ומשום כן מסירה קונה לדעת רבי, אך אם כן אִימָא סִיפָא,
ששנינו בסיפא של אותה ברייתא, וְהָקָמִים אִמְרִים לֹא קֵנָה עַד
שִׁישְׁבוֹרָהּ, [וא] עַד שִׁישְׁבוֹר אֶת מְקוֹמָהּ]. מקשה הגמרא, וְאִי בְּרִשּׁוֹת
הָרִבִּים, כָּמֵאן אִוְגֵּר – ואם אכן עומדת הספינה ברשות הרבים, וכי
ישנם בעלים לרשות הרבים, שיוכל לשכור את מקום עמידת
הספינה מהם.
ממשיכה הגמרא ומקשה: וְתו – ועוד, מְשִׁיכָה בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים מִי
קָנִיא – איך אומרים חכמים שאינו קונה עד שימשוך, וכי ניתן
לקנות בקנין משיכה ברשות הרבים, וְהָא אֲבֵי יִרְבָּא דְאִמְרֵי תַרְוִיחֵהוּ
– אמרו שניהם, מְסִירָה קוֹנֶה רַק בְּרִשּׁוֹת הָרִבִּים וְכַחֲצֵר שְׂאִינָה שֶׁל
שְׁנֵיהֶם, כִּי ששם אינו יכול לקנות במשיכה, שכל מהות הקנין
היא בכך שמושך לרשותו, ולכך הדרך שם במסירה. מְשִׁיכָה קוֹנֶה
רַק בְּסִימָטָא וְכַחֲצֵר שְׂאִינָה שֶׁל שְׁנֵיהֶם, שכיון שהסימטא מיועדת
לעומדים שם, אם כן באותו זמן שעומדים שם המוכר והלוקח,
הרי זה נחשב כמו חצר של שניהם, ומועיל באופן זה המשיכה,
שנחשב כמושך לרשותו. וְהַנִּבְחָה קוֹנֶה בְּכָל מְקוֹם, ואפילו ברשות
המוכר. על כל פנים נתבאר שאין משיכה מועילה ברשות הרבים,
ואם כן איך אומרים חכמים 'עד שימשכנה' אם אכן עומדת
הספינה ברשות הרבים.
הגמרא מבארת שאכן ניתן להעמיד את הברייתא ברשות הרבים,
ומיישבת את דברי חכמים. מתרצת הגמרא: כָּמֵא עַד שִׁישְׁבוֹרָהּ נִמְי
דְּקָאמֵר – כיון כוונת הברייתא באומרה 'עד שימשכנה' וְכָמֵא עַד
שִׁישְׁבוֹר אֶת מְקוֹמָהּ דְּקָאמֵר – וכן מה כוונת הברייתא באומרה 'עד
שישכור את מקומה' מבארת הגמרא, הִכִּי קָאמֵר, עַד שִׁישְׁבוֹרָהּ
מְרִשּׁוֹת הָרִבִּים לְסִימָטָא, ששם מועיל שפיר המשיכה, וְאִם רִשּׁוֹת

הגמרא מבררת האם אכן נקטו אבוי ורבא כשיטת רבי להלכה,
שמסירה קונה. מקשה הגמרא: לִימָא אֲבֵי יִרְבָּא דְאִמְרֵי בְּרַבִּי –
לכאורה אבוי ורבא שאמרו מסירה קונה ברשות הרבים נקטו
להלכה כדברי רבי בברייתא, שהרי חכמים נחלקו, ולדעתם אינו
קונה עד שימשוך לסימטא או שישכור את מקום הספינה, והרי
כלל הוא שבכל מקום הלכה כחכמים.
מתרצת הגמרא: אִמֵּר רַב אִשִּׁי, אִי דְאִמֵּר לִיה לָךְ תּוֹק וְקִנְיָ הִכִּי נִמְי
– אכן אם אמר לו המוכר ללוקח, לך אחוז בספינה וקנה אותה,
והלך הלוקח ואחז בה כצויו המוכר, ודאי קנה במסירה אף לפי
חכמים, וְהָכֵא כָּמֵא עֲקָרִין – ולא נחלקו רבי וחכמים בברייתא
אלא באופן דְאִמֵּר לִיה לָךְ מְשֻׁב וְקִנְיָ – שאמר המוכר ללוקח לך
ומשוך את הספינה, וקנה אותה, מִר כָּבֵר קָפִידָא – דעת חכמים
שאכן מקפיד המוכר שיקנה הלוקח דווקא במשיכה, כדי שכל זמן
שלא ימשכנה לרשותו יוכל המוכר לחזור בו. וְכִר כָּבֵר מְרָחָה
מְקוֹם הוּא לו – ודעת רבי שאין מקפיד המוכר שלא יקנה במסירה,
ולא נתכוון באמירתו 'לך משוך וקני' אלא לומר ללוקח שאם חפץ
הוא, הרי הוא יכול למשוך כבר הספינה לרשותו, כיון שכבר קנה
אותה במסירה.
בברייתות לעיל (ע"א) הובאה מחלוקת רבי ורבי נתן, האם המקנה
שטר חוב לחבירו צריך לכתוב לו שטר מכירה ובנוסף על הקנין
מסירה, כעת מביאה הגמרא את דעות האמוראים כמי שהלכה,
ולדעת הסובר שצריך שטר, מהו נוסח השטר: אִמֵּר רַב פִּסְא, הָאִי
כָּמֵאן דְּמִנְיָן לִיה שְׂמָרָא לְחִבְרִיה – המוכר שטר חוב שיש לו על
פלוגי, לחבירו, צָרִיף לְמִיכְתָּב לִיה בשטר אחר, קִנְיָ הוּא, וְכָל
שְׂעֻבָּתָא דְּבִיה – קנה את השטר עצמו וכן את החוב הכתוב בו,
משום שהלכה כרבי נתן שאינו קונה במסירה בלבד, וצריך לכתוב
בנוסף זה דווקא, שאם לא יכתוב כן בפירוש יזכה הלוקח בנייר
השטר בלבד ולא בגוף החוב.
אִמֵּר רַב אִשִּׁי, אִמְרִיתָה לְשִׁמְעָתָא קָמִיה דְּרַב כְּהֵנָא – אמרתי שמועה
זו בפני רב כהנא, ונתווכחתי עמו האם אכן כך ההלכה, ולא כדעת
רבי הסובר שדי במסירת השטר עצמו, וְאִמְרִיתָה לִיה – וכך טענתי
לפניו, מְעָמָא דְּקָתַב לִיה הִכִּי, הָא לֹא קָתַב לִיה הִכִּי, לֹא קִנְיָ – דווקא
משום שכתב לו שטר אחר הרי הוא קונה את גוף החוב, מה שאין
כן בלא כתיבת השטר לא היה זוכה בגוף החוב, אלא בנייר בלבד,
וְכִי לְצוֹר עַל פִּי צְלוּחִיתוּ הוּא צָרִיף – והרי תמוה הוא, וכי צריך
הלוקח לנייר זה על מנת לצור את פי צלוחיתו, הרי ברור הוא
שכוונתו היתה לזכות בגוף החוב, ואם כן מפני מה לא יזכה בחוב
במסירה בלבד, וכדעת רבי. וְאִמֵּר לִי, אִין, לְצוֹר וְלְצוֹר – והשיב לי
רב כהנא, אכן אם לא יכתוב לו המוכר שטר אחר, משמע שמקנה
לו הנייר בלבד לצור בו את פי צלוחיתו, ולא יזכה הלוקח אלא
בנייר, שהלכה כרבי נתן.

המשך מעמוד רנה

ע"ד הנ"ל מתורץ בפשטות קושיא הידועה בענינים דח"פ: איך מלו ישראל בלילה (שמו"ר

פ"ט, ט, ח) -

והוא דדין מילה ביום נתחדש לאחר מ"ת (תוד"ה מר יבמות עב, ב). ואפילו א"תל דג"ז קיימו

עד שלא ניתנה תורה - לא בטלו אכילת הפסח דנאסרה לערל, מפני חומרא זו.

מצוי"ב שקו"ט דהת' שי' בהליקוט בהנ"ל - שתקותי שיענין את כת"ר.